

EUROPEJSKIE
DNI MOJA DROGA
DZIEDZICTWA
12-13/19-20.09

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła w Małujowicach

Opracowanie: Joanna Banik, Narodowy Instytut Dziedzictwa
Redakcja i korekta: Katarzyna Latocha, Narodowy Instytut Dziedzictwa
Tłumaczenie: Anna Kielian
Fotografie: autorskie: Mariusz Przygoda, Paweł Uchorczak, Sławomir Mielnik
ze zbiorów: Instytut Sztuki PAN Warszawa, Biblioteka Uniwersyteku Wrocławskiego, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Starostwo Powiatowe w Brzegu, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu
Projekt graficzny: Ewelina Skut

Patronat honorowy: Wojewoda Opolski, Marszałek Województwa Opolskiego, Starosta Powiatu Brzeskiego
Partnerzy: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Gminna Biblioteka Publiczna w Skarbimierzu

wiepodległa

Ministerstwo
Kultur
i Dziedzictwa
Narodowego.

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022.

Patronat Honorowy
MARSZAŁEK
Województwa Opolskiego
Andrzej Buła

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Powiat Brzeski
Starostwo Powiatowe w Brzegu

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

Church of Saint James the Apostle in Małujowice is one of the most important historic landmarks in Opolskie Voivodship. This church belongs to the most precious rural churches in historical Silesia. This church is also a popular Sanctuary of Saint James the Apostle within the Archdiocese of Wrocław situated on the international Way of St. James. This church, which is also the most characteristic object within the so-called route of the Brzeg Polychromy, is a unique, on a national scale, concentration of medieval polychromies in churches around the Town of Brzeg. This monument not only is of religious, but also of social significance. Entering the monument into a prestigious list of Historic Monuments has been attempted and supported by the communities of Małujowice, Skarbimierz Commune, Brzeg District and Opolskie Voivodship.

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła w Małujowicach jest jednym z ważniejszych obiektów zabytkowych w województwie opolskim. Należy do najcenniejszych kościołów wiejskich na historycznym Śląsku. Jest również popularnym Sanktuarium św. Jakuba Apostoła w Archidiecezji Wrocławskiej położonym na międzynarodowej Drodze św. Jakuba. Jest też najbardziej charakterystycznym obiektem na tzw. Szlaku Polichromii Brzeskich, unikalnym w skali kraju skupisku średniowiecznych polichromii w kościołach wokół miasta Brzeg. Zabytek ma ogromne znaczenie nie tylko religijne, ale i społeczne. Starania o jego wpis na prestiżową listę Pomników Historii popiera społeczność Małujowic, Gminy Skarbimierz, Powiatu Brzeskiego oraz Województwa Opolskiego.

Aa Aa ++

PERŁA ARCHITEKTURY

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

Temple's interior is covered with a medieval pictorial decoration which came into being within the space of 150 years. This decoration occupies an area of over 1000 square metres.

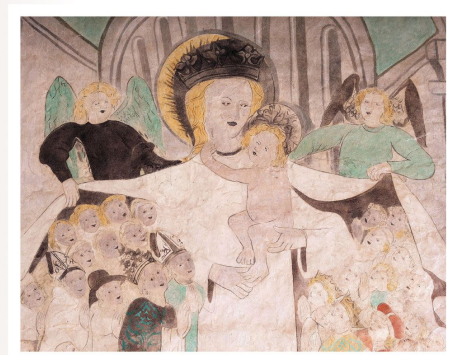
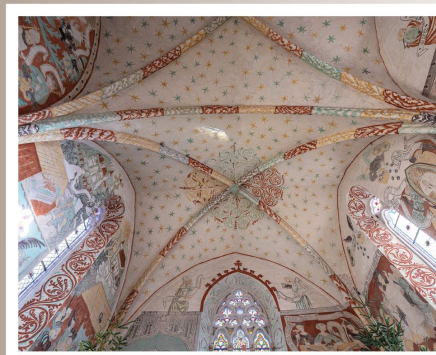
The Małujowice gothic polychromies are recognised as one of the largest and richest in Poland. At the chance we may distinguish as separate kinds of painting: architectural polychromy, polychromy covering the sculpture, ornamental decorations and figurative compositions.

The pictorial decoration covers the walls of the chancel, vault cell, consoles, responds with capitals, ogives and keystones, embrasures of interior windows and within the rainbow subarch.

Wnętrze świątyni pokryte jest średniowieczną dekoracją malarzką, która powstawała na przestrzeni 150 lat. Zajmuje ona ponad tysiąc metrów kwadratowy powierzchni. Małujowickie polichromie gotyckie uznawane są za jedne z największych i najbogatszych w Polsce. W prezbiterium możemy wyróżnić jako odrębne gatunki malarstwa: polichromię architektoniczną, polichromię pokrywającą rzeźbę, dekoracje ornamentalne oraz kompozycje figuralne. Dekoracja malarska pokrywa ściany prezbiterium, wyklepki, konsole, słuszki z kapitolami, żebra i zworniki, gify wewnętrznych okien oraz w podłucze tęczy.

Aa Aa ++

PREZBITERIUM

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

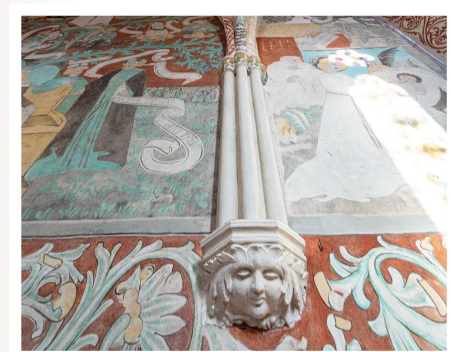

The first pictorial decoration is dated to the period after 1319 when the patronage over the church was taken by the Convent of Dominican Sisters Convent in Wrocław. The first such decoration was the image of Saint Thomas the Apostle, who is the patron of, among other people, builders, carpenters, stonemasons and theologians. This image is situated in the chancel on the southern wall within the altar bay on the western side of the window. A fragment of this work (in the form of a medallion) was discovered by the team of Jarosława Adamowicz, PhD during conservation in years 2010-2012. In opinion of the Kraków conservator officers, the form of such painting should be traced from the Czech wall painting, which in the 2nd quarter of the 14th century exerted a strong influence on the Silesian art.

Pierwszą dekorację malarską datuje się na okres po 1319 r., kiedy to patronat na kościełem przejął klasztor dominikanek we Wrocławiu. Jest nią wizerunek św. Tomasza Apostoła, patrona m.in. budowniczych, cieśli, kamieniarzy i teologów. Znajduje się on w prezbiterium, na ścianie południowej w przęśle ołtarzowym, po zachodniej stronie okna. Fragment tego dzieła (w formie medalionu) został odkryty przez zespół dra Jarosława Adamowicza – dziekana wydziału konserwacji ASP w Krakowie, podczas prac konserwatorskich w latach 2010-2012. Zdaniem krakowskich konserwatorów zabytków, formę tego malowidła należy wywodzić ze ściennego malarstwa czeskiego, które w 2 ćw. XIV w. wywierało silny wpływ na sztukę śląską.

Aa Aa ++

MEDALION

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

In the 2nd half of the 14th century a figurative decoration of the church nave came into being. The paintings spread throughout the western and eastern walls of the main body along with a part of polychromies situated above the current ceiling. The eastern wall portrays: the Adoration of the Kings and the Annunciation to the Shepherds; the western one portrays: Creation of Eve, Original Sin, the Banishment from Paradise and a fragment of representation depicting God the Father with Angels. These paintings were painted in 1365 by a follower of Master Theodoric from Prague. Currently this part of the church is not open for visitors.

W 2 poł. XIV w. powstała dekoracja figuralna nawy kościoła. Malowidła objęły zachodnią i wschodnią ścianę korpusu wraz z częścią polichromii znajdujących się ponad obecnym stropem. Ściana wschodnia ukazuje: Pokłon Trzech Króli i Zwiastowanie pasterzom; zachodnia: Stworzenie Ewy, Grzech pierworodny, Wygnanie z Raju oraz fragment przedstawienia Boga Ojca z aniołami. Powstałe malowidła wykonał prawdopodobnie w latach 60. XIV w. uczeń mistrza Teodoryka z Pragi. Obecnie ta część kościoła nie jest dostępna dla zwiedzających.

Aa Aa ++

PONAD STROPEM

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

Around 1483 a pictorial decoration of the nave presenting history of the world and human history from a perspective compatible with Christian science came into being. A vast cycle covers times from Creation of the World to Moses then from the Giving of the Ten Commandments to the Era of Christ, and from the Incarnation of the Word of God to the Last Judgment. All these representations are put together in rows of equal height. There are five representations on each of the walls. The Last Judgment, which is depicted on the eastern wall, is a uniform composition with a complex structure and in terms of composition distinguishing individual elements.

Okolo 1483 r. powstała dekoracja malarska nawy prezentująca dzieje świata i dzieje człowieka w ujęciu zgodnym z nauką chrześcijańską. Ogromny cykl obejmuje czasy od stworzenia świata do Mojżesza, następnie od nadania Dziesięciu Przykazań do ery Chrystusa oraz od Wcielenia Słowa Bożego do Sądu Ostatecznego. Wszystkie te przedstawienia są zestawione w rzędach jednakowej wysokości, których jest po pięć na każdej ze ścian. Sąd Ostateczny wyobrażony na ścianie wschodniej jest kompozycją jednolitą, mającą złożoną strukturę i pod względem kompozycyjnym wyodrębniającą poszczególne człony.

Aa Aa ++

MALARSTWO

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

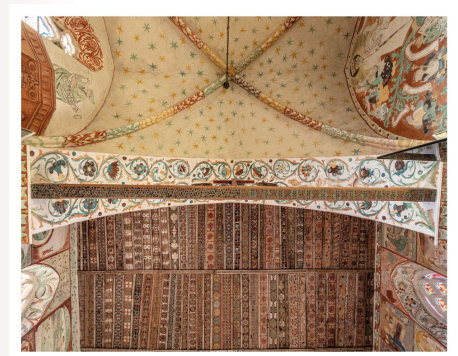
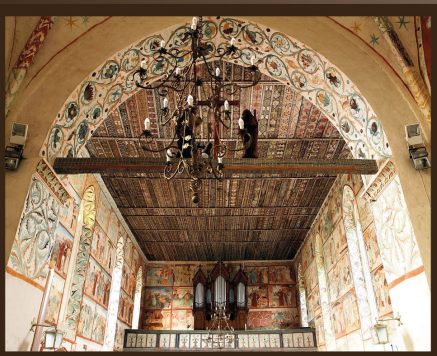

A stenciled ceiling - 258 m² of paintings on around 640 wooden boards of different length and breadth is one of the oldest and largest among stenciled ceilings in Poland. The ceiling in Małujowice came into being around 1480 during the period of the Parish Priest Andreas Ruprecht. This is the ceiling with a lower ceiling without a beam ceiling, characteristic for church interiors, which were used in Poland during all the periods until the 19th century. They appeared mainly in wooden churches but also in masonry churches, where vaults or apparent barrels were not planned or dispensed like in the case of the Małujowice temple.

Strop patronowy – 258 m² malowideł na ok. 640 deskach drewnianych różnej długości i szerokości – jest jednym z najstarszych i największych pośród stropów patronowych w Polsce. Strop w Małujowicach powstał ok. 1480 r. za czasów proboszcza Andrzeja Ruprechta. Jest stropem z dolnym pułapem bez powąty, charakterystycznym dla wnętrz kościelnych, które w Polsce stosowano we wszystkich okresach do XIX w. Pojawiały się one głównie w kościołach drewnianych, ale i murowanych, w których nie planowano sklepień lub kolebek pozornych bądź z nich zrezygnowano, jak w przypadku świątyni małujowickiej.

Aa Aa ++

STROP PATRONOWY

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

The church in Małujowice is also a significant testimony to coming into existence and implementation of conservation doctrine and a valuable monument of modern conservation of painting in statu nascendi (Latin: „in the course of being born, formed or developed”). Artistry of gothic artists was appreciated in the 19th century by conservator Ferdinand von Quast and painter Charles L’Oeillot de Mars. Obviously, this was conditioned by ideological considerations of the Prussian militarism and the era of Bismarck, nevertheless a comprehensive conservation of gothic wall paintings, which was produced in years 1865-1870, was a milestone of modern conservation of wall painting. An architectonic detail also enraptures, in particular, a portal from the 13th century.

Kościół w Małujowicach jest też ważnym świadectwem powstania i wdrażania doktryny konserwatorskiej oraz cennym pomnikiem nowoczesnej konserwacji malarstwa in statu nascendi (łac. w trakcie tworzenia, w chwili powstania). Kunszt gotyckich twórców doceniali w XIX w. konserwator Ferdynand Quast i malarz Karol L’Oeillot de Mars. Było to oczywiście uwarunkowane względami ideologicznymi militarizmu pruskiego i ery Bismarcka, nie mniej jednak całościowa rekonstrukcja gotyckich malowideł ściennych zrealizowana w latach 1865-1870 była kamieniem milowym nowoczesnej konserwacji malarstwa ściennego. Zachwyca również detal architektoniczny, zwłaszcza portal z XIII wieku.

Aa **Aa ++**

POMNIK SZUKI

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

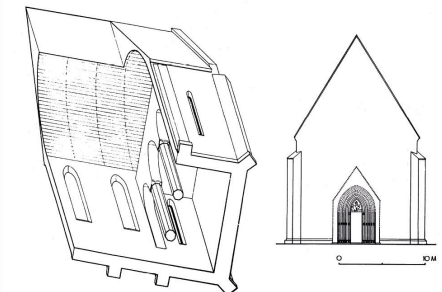

The church in Małujowice is also a testimony to significant events and historical figures. The church was found by the Silesian Prince Henry III (around 1230-1266) in at that time a small place (hence the name of a settlement called Malewice) situated in the neighbourhood of the estate of a high and mighty family of Lords from Pogorzela. Rural churches were, in principle, knightly or church foundations. The temple in Małujowice as the knightly foundation gained among rural churches in the vicinity both a scale and panache. One may suppose that this foundation might be related with the cult of Saint Jadwiga of Silesia (1178-1243) whose canonisation process started in 1260.

Kościół w Małujowicach jest również świadectwem ważnych zdarzeń i postaci historycznych. Ufundował go książę śląski Henryk III (ok. 1230-1266) w ówczesnej niewielkiej miejscowości (stąd też nazwa osady Malewice), położonej w sąsiedztwie dóbr możnego rodu Panów z Pogorzeli. Kościoły wiejskie były zasadniczo fundacjami rycerskimi lub kościelnymi. Świątynia w Małujowicach jako fundacja książęca zyskała niespotykaną pośród kościołów wiejskich w okolicy skalę i rozmach. Można przypuszczać, że fundacja ta mogła mieć związek z kultem św. Jadwigi Śląskiej (1178-1243), której proces kanonizacyjny rozpoczął się w 1260 r.

Aa Aa ++

ŚWIADEK HISTORII

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła

The mass of the church in Malujowice conceals next stages of the construction which were carried out according to disparate concepts which changed in the early years of existence of the church. The mass, finally, was shaped around the 15th century. All the works, which were carried out later usually within a small scope, are related with particular historic events and arise from current needs of a religious community. Interestingly, a tower with an attic finial erected in the 16th century is a testimony to overlapping of diverse cultural influences and evidence of mutual contacts of Silesia with Poland.

In German literature such tower finials, popular in rural churches in Silesia, were labelled as „Piast“.

Bryła kościoła w Malujowicach kryje w sobie kolejne etapy budowy prowadzone według odmiennych koncepcji, które zmieniały się we wczesnych latach istnienia kościoła. Bryła ostatecznie ukształtowała się ok. XV wieku. Wszystkie prace prowadzone później, zazwyczaj w niewielkim zakresie, wiążą się z konkretnymi wydarzeniami historycznymi i wynikają z bieżących potrzeb wspólnoty religijnej. Co ciekawe, wieża z attykowym zwieńczeniem wzniesiona w XVI w. jest świadectwem krzyżowania się różnorodnych wpływów kulturalnych i dowodem wzajemnych kontaktów Śląska z Polską. W niemieckiej literaturze takie zwieńczenia wieży – popularne w kościołach wiejskich na Śląsku – określano mianem „piastowskie“.

Aa Aa ++

BRYŁA ARCHITEKTONICZNA

